

KROUMATA

MALMÖ KONSERTHUS, TORSDAG 13 NOVEMBER KL 19.30
2008/2009

SAMUEL BARBER (1910-1981)

Adagio för stråkar op 11 / 8 min

GABRIELA ORTIZ TORRES (f 1964)

Altar de Piedra / 25 min

Un ángel maraquero (Maracasspelande ängel)

Ritmo genésico (Generativ rytm)

Torrente (Strömmar)

PAUS

BÉLA BARTÓK (1881-1945)

Konsert för orkester / 40 min

Introduzione. Andante non troppo - Allegro vivace

Giuoco delle coppie. Allegretto scherzando

Elegia. Andante non troppo

Intermezzo interrotto. Allegretto

Finale. Pesante - Presto

Konserten ges i samarbete med **MUSIK I SYD**
SKÅNEKRONBERG

THOMAS SØNDERGÅRD dirigent

Thomas Søndergård hör till de mest intressanta yngre dirigenterna i Danmark. Han inledde sin bana som pukist och var under en period medlem i Mahler Chamber Orchestra i Berlin. Därefter blev han förste pukist i Det Kongelige Kapel, en tjänst han lämnade när han bestämde sig för att helt och hållet ägna sig åt dirigering. Søndergård gjorde sitt första framträdande som dirigent när han var 20 år vid festivalen i Aix-en-Provence. Han debuterade vid Det Kongelige Teater i Köpenhamn 2005, då han dirigerade Poul Ruders opera Processen av Kafka. Kritikerna hyllade honom och skrev "det bästa som hänt operakonsten i Danmark på många år". Säsongen 2006/2007 återvände han till Det Kongelige för att dirigera Barberaren i Sevilla, han gästade även bl a

City of Birmingham Symphony Orchestra och MSO. Våren 2008 debuterade han på Stuttgart Staatstheater med Tosca. Thomas Søndergård har en varierad konsertrepertoar och har arbetat med solister som Leif Ove Andsnes, Christian Tetzlaff och Martin Fröst. Han har dirigerat i stort sett alla de danska orkestrarna, orkestrar i Sverige, Norge och Tyskland samt Monte Carlo-filharmonikerna med Roberto Alagna som solist. Under julhelgen dirigerade han den TV-sända Trettondedagskonserten 2008 i Berwaldhallen med Sveriges Radios Symfoniorkester. Framöver väntar återinbjudningar till Stuttgart Staatstheater, Malmö Opera och Det Kongelige, till en rad orkestrar i Skandinavien och Tyskland samt debuter i Toulouse, Ottawa och Montreal.

KROUMATA

”Viva Kroumata! [...] Den är antagligen världens främsta ensemble i sitt slag och man kan bara beundra de enskilda medlemmarnas hårresande virtuositet och kollektivets absoluta samspelhet.” Hufvudstadsbladet

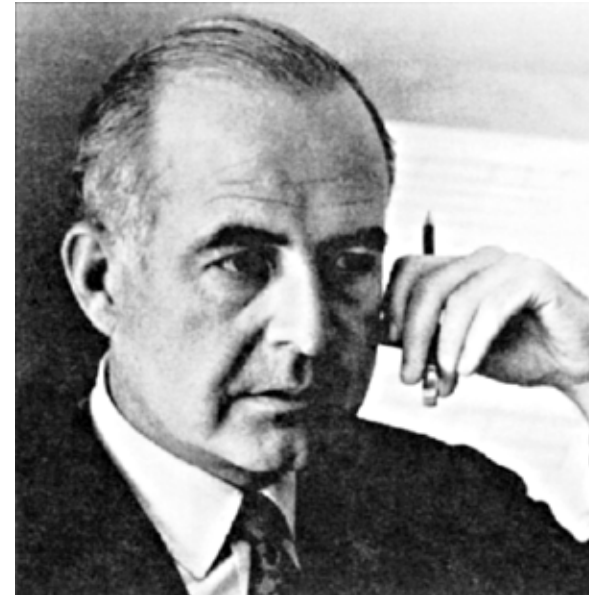
Slagverksensemblen Kroumata grundades 1978 och består i dag av Roger Bergström, Anders Holdar, Leif Karlsson, Ulrik Nilsson och Johan Silvmark. Ensemblens medlemmar tillhör den svenska slagverkseliten och präglas av outtröttlig energi, intresse och nyfikenhet på nyskriven musik och förstås en glödande passion för all sorts slagverksmusik. Deras långa erfarenhet gör dem otroligt samspelade och lyhörda. Kroumata har sedan 1997 sitt hem på teatern Capitol på S:t Eriksgatan i Stockholm. Där arrangerar de sina egna populära måndagskvällskonserter, där publiken får uppleva förstklassiga framträdanden. År 1998 mottog gruppen Stiftelsen Positiva Sveriges hederspris och utnämndes till ambassadörer för Stockholm - Europas Kulturhuvudstad 1998.

Kroumata har framträtt i nära 40 länder och medverkat vid många festivaler såsom Huddersfield Contemporary Music Festival, Inventionen Berlin, Wien Modern och Hong Kong Arts Festival. De senaste åren har varit fulla av internationella engagemang, däribland en utsåld konsert på Lincoln Center i New York, framträdanden i Berliner Philharmonie och Wiener Konzerthaus samt turnéer till Brasilien, Mexiko, Taiwan, Portugal, Österrike och Finland. Förutom egna konserter framträder Kroumata ofta som solistensemble tillsammans med orkestrar såsom Los Angeles Philharmonic, Berliner Symphoniker, WDR Rundfunkorchester i Köln, Islands Symfoniorkester, Sveriges Radios Symfoniorkester och Lahti Symfoniorkester. Kroumata har också spelat in nitton CD-skivor, däribland Sveriges allra första digitala CD 1983.

Under åren har Kroumata uruppfört över 200 verk. Många svenska och internationella kompositörer har skrivit speciellt för Kroumata, däribland Sven-David Sandström, Iannis Xenakis, Anders Eliasson och Sofia Gubaidulina. Kroumata uruppförde mexikanska tonsättaren Gabriela Ortiz Torres slagverkskonsert Altar de Piedra med Los Angeles Philharmonic Orchestra under Esa-Pekka Salonens ledning 2003.

SAMUEL BARBER

Adagio för stråkar

Samuel Barber tillhör den betydelsefulla amerikanska tonsättargeneration som föddes i början av 1900-talet. Här finns namn som Aaron Copland, William Schuman, Walter Piston och Elliott Carter för att bara nämna några av de inflytelserika musikskapare som satt starka avtryck i det gångna århundradets musikliv. Gemensamt för dem, i alla fall under 1920- och 1930-talen, var ett sökande efter att förena erfarenheterna från den europeiska moderna musiken, som den representerades av till exempel Ravel och Stravinskij, med en amerikansk ton. Mest konsekvent utforskades denna linje av Aaron Copland, som blev oerhört mönsterbildande, medan kanske Samuel Barber var den vars musik mest avvek från 1930-talets amerikanska norm. Han var inte speciellt intresserad av att fånga någon särskild amerikansk ton i sin musik, inte heller intresserade han sig, i alla fall vid denna tid, för tonala experiment eller urban neoklassicism. Istället var han något av en romantiker och han skapade ett personligt tonspråk genom att förena ett modernt idiom med en romantisk-lyrisk känsla.

Samuel Barber visade mycket tidigt ett stort musikintresse som snabbt också omfattade komposition. Efter framgångsrika studier vid det nyöppnade Curtis-institutet i Philadelphia fick han omedelbart framgångar med sina tidigaste verk, däribland *Dover Beach* för baryton och stråkkvartett - ett verk han faktiskt själv sjungit in på skiva. Han fick också flera resestipendier och som de flesta amerikanska tonsättare i hans generation åkte han till Europa för att fortsätta sina studier och för att arbeta koncentrerat. Han fick till exempel det amerikanska Rom-priset och 1935 ledde det till en längre Europavistelse. Våren 1936 reste han från Rom till Salzburg. Här hyrde han en stuga utanför staden och det var där han skrev den stråkkvartett där *Adagio* i sin ursprungliga version ingår som långsam sats. Verket uruppfördes i Rom senare samma år. Vid Salzburg-festspelen 1937 uruppfördes ett annat stort, nytt verk av Barber, hans första symfoni. Symfonin blev en stor framgång och väckte bland annat dirigenten Arturo Toscaninis intresse för den unge tonsättaren. Toscanini kontaktade Barber och bad att få se några av hans nya verk. Barber skickade då den långsamma satsen ur stråkkvartetten i en ny version omarbetad för stråkorkester kallad *Adagio* för stråkar samt *Essay* för orkester till dirigenten. Toscanini blev entusiastisk och beslöt att uruppföra båda verken vid en konsert 5 november 1938 med NBC Symphony Orchestra, hans egen nygrundade radioorkester. Dessa båda verk var de första av en amerikansk tonsättare Toscanini framförde med orkestern och den förväntansfulla, nästan elektriska atmosfären vid detta tillfälle märks också i den skivupptagning som gjordes vid detta tillfälle. Båda verken blev en stor framgång och inte minst *Adagio* för stråkar fick omedelbart enormt publikt genomslag. Verket, med sin långspunna melodik och väl genomförda bågform som successivt leder till en stor kulmination, har sedan dess behållit sin popularitet och är fortfarande Barbers oftast framförda komposition.

© Staffan Storm

GABRIELA ORTIZ TORRES

Altar de piedra

Gabriela Ortiz Torres är uppväxt i Mexico City, där hon studerade komposition först vid det Nationella Konservatoriet för musik och därefter vid Mexicos Nationella Universitetet. Hon fortsatte sina studier 1990 vid The Guildhall School of Music and Drama i London för Robert Saxton. Ortiz Torres erhöll också ett stort stipendium för att studera elektroakustisk musik för Simon Emmerson vid City University in London. För närvarande undervisar hon själv i komposition vid universitetet i Mexico City. Hon räknas till en av de mest intressanta unga mexikanska tonsättarna i sin generation och har utvecklat ett eget tonspråk baserat på inhemska tradition och internationellt avantgarde. Hennes musik föräns både djup och raffinering med det omedelbara och underhållande och hon strävar efter en balans mellan en genomtänkt och organiserad struktur med en improvisativ spontanitet. Hennes musik har rönt stora internationella framgångar och hon har fått ett flertal beställningar från institutioner världen över. Bland hennes senaste större verk kan nämnas just kvällens verk *Altar de Piedra* från 2002-2003 för tre slagverkare, pukor och orkester. Verket beställdes och uruppfördes av slagverksensemblen Kroumata och Los Angeles Philharmonic Orchestra under ledning av Esa-Pekka Salonen.

Idén och titeln till verket kommer från den kubanske författaren Alejo Carpentier's roman *Los pasos perdidos* (De förlorade stegen). Romanens huvudperson är en latinamerikan som länge levit i Paris och som reser till Amazonasregionen för att utforska lokala musikinstrument. Vid ett tillfälle på resan stöter han på väldiga klippformationer, eroderade av vinden, som liknar stora stenaltaren. Denna bild av stenaltaren, *altar de piedra*, gav Gabriela Ortiz Torres verkstiteln. Verket kan beskrivas som en konsert för slagverk och orkester i tre satser, vars titlar också är hämtade ur Carpentier's bok. Vid sidan av en rik slagverksuppsättning, där varje sats har sina egna instrument, finns genomgående i alla satserna också en viktig pukstämma, särskilt i första respektive sista satsen.

© Staffan Storm

BÉLA BARTÓK

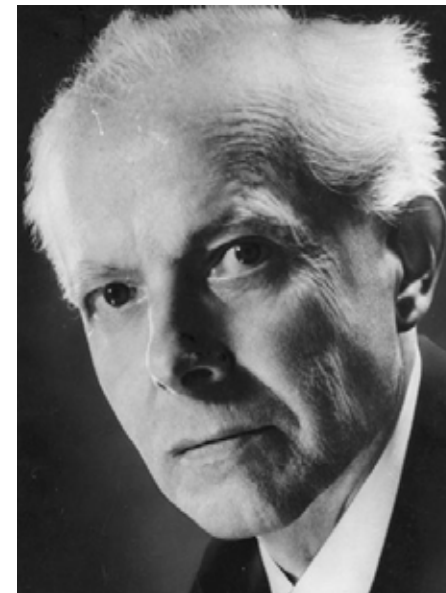
Konsert för orkester

Béla Bartóks Konsert för orkester skrevs på kort tid, under åtta intensiva höstveckor 1943. Det var hans första rena orkesterverk på nästan 20 år. Han hade visserligen bl a skrivit både en piano- och en violin-konsert under 1930-talet, men i dessa verk hade orkestern mer en ackompanjerande roll. I Konsert för orkester står däremot den stora orkesterapparaten i sig i fokus. Bartók beskrev själv idén bakom verket och valet av titel på följande sätt: "Titeln på detta symfoni-liknande verk förklaras av tendensen att använda enstaka instrument eller instrumentgrupper 'concertant' eller på solistiskt manér. Den 'virtuosa' behandlingen dyker exempelvis upp i fugatopartierna i första satsens genomföring (brassinstrumenten), eller i finalens huvudtema och dess 'perpetuum mobile'-aktiga passager och, framför allt, i andra satsen, där instrumentpar avlöser varandra i briljanta passager." (...)

"Den allmänna stämningen i verket, med undantag för den skämtsamma andra satsen, är en gradvis förvandling från allvaret i första satsen över den dystra dödssången i den tredje till en livsbejakande final". Kommentaren är intressant med tanke på att Bartók komponerade verket under en tillfällig återhämtningsperiod av sin sista allvarliga sjukdomstid. År 1940 hade Bartók och hans familj anlänt till USA på flykt från det fascistiska och vid tiden allt mer av Nazityskland influerade Ungern. Bartóks år i USA präglades både av stora ekonomiska svårigheter och av en mystisk sjukdom som senare diagnostiserades som leukemi. Det gjorde det omöjligt för honom att komponera och han skrev inget nytt under de första åren i det nya landet. Under en längre sjukhusvistelse 1943 uppvaktades han av sina vänner violinisten Joseph Szigeti och dirigenten Fritz Reiner. De hade med sig ett beställningsuppdrag på ett nytt orkester-

verk från Bostons Symfoniorkester och dess framsynte ledare den legendariske dirigenten Serge Kussevitiskij och försökte övertala Bartók att nappa på idén. Kussevitiskij hade sedan länge intresserat sig för ny musik och initierat en mängd nyskrivna verk till sin orkester. Han menade att "om vi inte uppmunt-rar den nya musiken idag, så kommer det inte att finnas någon musik i morgon". Plötsligt vaknade Bartóks arbetslust igen och under en hektisk skaparperiod skrevs verket, som sagt, mycket snabbt. Efter det succéartade urupp-förandet i Boston i början av december 1944, spreds Konsert för orkester efter krigsslutet runtom i världen och blev omedelbart inte bara ett av Bartóks utan också ett av den moderna orkesterlitteraturens mest spelade verk. Bara under de första tio åren, mellan 1945-1955, räknar man med att verket framfördes över 200 gånger.

© Staffan Storm

